

Τα σύμφωνα... της πλημμύρας

Ομάδα στόχος:

Προτείνεται η εφαρμογή της σε μαθητές/τριες της Δ', Ε' & ΣΤ' Δημοτικού.

Παιδαγωγικοί στόχοι:

Οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν τα υγρά σύμφωνα λ & ρ και την «ποιοτική» τους σημασία μέσα στα κείμενα.
- Να αναζητήσουν, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού, την ετυμολογία συγκεκριμένων λέξεων που σχετίζονται με την έννοια του υγρού στοιχείου.
- Να συσχετίσουν την απόδοση λέξεων, οι οποίες αφορούν στην έννοια του «υγρού», ανάμεσα στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα.
- Να συνεργάζονται σε ομάδες.

Τύπος δραστηριότητας:

- Εντοπισμός λέξεων (ομαδική δραστηριότητα)
- Χρήση λεξικού και άλλου πληροφοριακού υλικού (ομαδική δραστηριότητα)
- Παράλληλη/συγκριτική επεξεργασία κειμένων

Διάρκεια:

3 διδακτικές ώρες

Υλικά:

- Μαρκadόροι υπογράμμισης
- Λεξικά και άλλο γλωσσικό πληροφοριακό υλικό
- Πηγές από το διαδίκτυο
- Γραμματική της Ε' & ΣΤ' Δημοτικού
- Μολύβια
- Χαρτόνια
- Μαρκadόροι

Προετοιμασία - Υπόβαθρο:

Ετυμολογικό λεξικό (ενδεικτικά αναφέρονται):

- Το Ετυμολογικό Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας του Σταύρου Βασδέκη, online πρόσβαση στο: <https://www.ebooks4greeks.gr/etymologiko-lexiko-tis-neas-ellinikis-glossas> (ανακτήθηκε στις 07/12/21)
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2009). *Ετυμολογικό λεξικό της νέας Ελληνικής γλώσσας: ιστορία των λέξεων, με σχόλια και ένθετους πίνακες: έγκυρη επιστημονική πληροφόρηση για την*

προέλευση των λέξεων, για την εξέλιξη της σημασίας τους, για τα δάνεια και αντιδάνεια της Ελληνικής για τα ομόριζα, παράγωγα, σύνθετα. Κέντρο Λεξιλογίας.

- Hoffman J.-B. (2009). *ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ*. Αθήνα: Παπαδήμας.
- *Μέγα λεξικό της ελληνικής γλώσσας, Πλήρες λεξικό της Ελληνικής γλώσσας, Αρχαίας, Μεσαιωνικής και Νέας, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ - ΣΥΝΩΝΥΜΩΝ - ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ - ΣΥΝΘΕΤΩΝ*, Αθήνα: Πάπυρος.

Λεξικό αγγλικής γλώσσας (ενδεικτικά αναφέρεται):

- Merriam-Webster (2003). *Merriam-Webster's collegiate dictionary* (11th ed.)

Στάδια υλοποίησης:

Πρώτος προβληματισμός/Αφόρμηση:

Στην ολομέλεια γίνεται αναπαραγωγή του τραγουδιού «Riders on the storm».

Ανάπτυξη δραστηριότητας:

- Ο/Η εκπαιδευτικός εισάγει τους μαθητές/τριες στο υπό μελέτη θέμα, μέσω του τραγουδιού αφόρμησης.
- Ο/Η εκπαιδευτικός στην ολομέλεια καταγράφει μέσω ιδεοθύελλας τις λέξεις που οι μαθητές/τριες προτείνουν για να περιγράψουν τη μελωδία και τους ήχους του τραγουδιού.
- Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/τριες στις ομάδες να επεξεργαστούν το απόσπασμα από το κείμενο του Σ. Τότλη (σελ. 82-83, από τον τίτλο «Η μεγάλη πλημμύρα» έως το: «...καλά είμαι...»), να εντοπίσουν τις λέξεις που αποδίδουν την έννοια του υγρού-ρέοντος στοιχείου και να τις υπογραμμίσουν.
- Αφού απομονώσουν και αντιγράψουν τις λέξεις στα χαρτόνια που τους έχουν δοθεί, ο/η εκπαιδευτικός ζητά να εντοπίσουν την ύπαρξη των όμοιων συμφώνων στις καταγεγραμμένες λέξεις.
- Οι μαθητές/τριες καταλήγουν στην ανάδειξη του λ & ρ, ως κοινών συμφώνων στις λέξεις.
- Οι μαθητές/τριες στις ομάδες αναζητούν στη Γραμματική (ενότητα 3.1) σε ποια κατηγορία συμφώνων ανήκουν τα γράμματα λ & ρ.
- Στη συνέχεια, πάλι στις ομάδες, οι μαθητές/τριες αναζητούν την ετυμολογία δοθέντων λέξεων που αποδίδουν την έννοια του υγρού-ρέοντος στοιχείου που βρίσκονται στο κείμενο: (ενδεικτικά) νερό, πλημμύρα, επιπλέω, λάδι, βουλιάζω, λασπωμένος, ρεύομαι, ορμητικός.
- Ακολουθεί συζήτηση σχετικά με τα ευρήματα των μαθητών/τριών και σχολιασμός της συνάφειας της ετυμολογίας με τη φωνολογική αποτύπωση, καθώς και τη διατήρηση της συνέχειας της ελληνικής γλώσσας.
- Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει το απόσπασμα από το κείμενο του Σ. Τότλη (σελ. 82-83, από τον τίτλο «Η μεγάλη πλημμύρα» έως το: «...καλά είμαι...»), μεταφρασμένο στα αγγλικά, από τον/την εκπαιδευτικό της αγγλικής γλώσσας του σχολείου*.

* Η μετάφραση δεν επισυνάπτεται, διότι ο/η εκάστοτε εκπαιδευτικός αγγλικής γλώσσας, ανάλογα με τις συνθήκες και τη συνεννόηση με τον/την εκπαιδευτικό της τάξης, να μπορεί με ευελιξία να προβαίνει στη μετάφραση που θεωρεί ότι εξυπηρετεί αποτελεσματικότερα τους σκοπούς της δραστηριότητας. Επίσης, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο η μετάφραση να προκύψει με τη συνδρομή των μαθητών/μαθητριών.

- Οι μαθητές/τριες καλούνται να σχολιάσουν υπογραμμισμένες λέξεις στην αγγλική εκδοχή, με τις οποίες αποδίδονται/μεταφράζονται οι λέξεις που αποδίδουν την έννοια του υγρού-ρέοντος στοιχείου και να συσχετίσουν την απόδοση λέξεων στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα. Ενδεικτικά: *flood, water, slushy, float, retch, oil, submerge*.
- Οι μαθητές/τριες βρίσκουν κοινά στοιχεία στην εκφορά των λέξεων και ομοιότητες στον ήχο των γραμμάτων που τις αποδίδουν.

Αναστοχασμός:

Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει στις ομάδες το ποίημα «*Η πλημμύρα*» του Κ. Παλαμά και ζητά από τα παιδιά:

- α) να αποδώσουν προφορικά το ποίημα απαλείφοντας από την απαγγελία τους τα σύμφωνα λ & ρ,
- β) να επαναλάβουν την απαγγελία του αυθεντικού ποιήματος (με τα σύμφωνα λ & ρ) και να προβληματιστούν και να συγκρίνουν τις δύο εκδοχές.

Πηγές - Βιβλιογραφία - Χρήσιμοι σύνδεσμοι για τη δραστηριότητα:

- Τραγούδι: *The Doors, Riders on the Storm*, John Densmore, Robby Krieger, Ray Manzarek, Jim Morrison.
<https://www.youtube.com/watch?v=iv8GW1Gaolc>
- Ποίημα: Κωστής Παλαμάς, *ΟΙ ΚΑΗΜΟΙ ΤΗΣ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑΣ*, Η πλημμύρα. Από τον ιστότοπο της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=7&text_id=1529 (ανακτήθηκε στις 07/12/2021)
- Τότλης, Σ. (2010). *Το άγραφο χαρτί* (απόσπασμα), Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ, σ. 82-83

Λέξεις - κλειδιά:

υγρά σύμφωνα, ετυμολογία, διακειμενικότητα, διαγλωσσικότητα

Ομάδα σχεδιασμού εκπαιδευτικής δραστηριότητας:

Αντώνης Δ. Αντωνίου

Υπεύθυνος Σχολικών Δραστηριοτήτων ΔΠΕ Μαγνησίας

Ευαγγελία Α. Αντωνίου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70 σε Ζώνη Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (ΖΕΠ)

Τα σύμφωνα... της πλημμύρας

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ακούστε το τραγούδι «Riders on the storm»: <https://www.youtube.com/watch?v=iv8GW1Gaolc>

1. Πώς θα περιγράφατε τη μελωδία και τους ήχους του τραγουδιού που ακούσατε;

.....
.....
.....

2. Επεξεργαστείτε στις ομάδες σας το απόσπασμα από το κείμενο του Σ. Τότλη (από τον τίτλο «Η μεγάλη πλημμύρα» έως το: «...καλά είμαι...») και υπογραμμίστε τις λέξεις που αποδίδουν την έννοια του υγρού-ρέοντος στοιχείου.

3. Αντιγράψτε τις λέξεις στα χαρτόνια που σας έχουν δοθεί και εντοπίστε αν υπάρχουν σύμφωνα που είναι κοινά στις λέξεις που έχετε σημειώσει. Αν ναι, κυκλώστε ποια είναι αυτά.

4. α) Στις ομάδες σας, αναζητήστε στη Γραμματική (ενότητα 3.1) σε ποια κατηγορία συμφώνων ανήκουν τα γράμματα **λ & ρ**.

Ανήκουν: .....

β) Στη συνέχεια, στα λεξικά/πηγές που σας έχουν δοθεί, βρείτε και καταγράψτε την ετυμολογία των παρακάτω λέξεων:

νερό .....

πλημμύρα .....

επιπλέω .....

λάδι .....

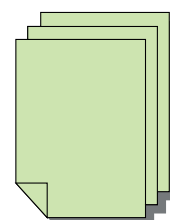
βουλιάζω .....

λασπωμένος .....

ρεύομαι .....

ορμητικός .....

5. Στην αγγλική απόδοση του παραπάνω αποσπάσματος, παρατηρήστε και σχολιάστε τις υπογραμμισμένες λέξεις, στις οποίες μεταφράζονται οι λέξεις που υπογραμμίσατε προηγουμένως στην ελληνική εκδοχή του κειμένου. Μπορείτε να συγκρίνετε και να βρείτε κοινά στοιχεία στην εκφορά των λέξεων και ομοιότητες στον ήχο των γραμμάτων;

6. λ & ρ θα σας ξεχάσω και το ποίημα θα αλλάξω! Διαβάστε φωναχτά το παρακάτω ποίημα, παραλείποντας κατά την απαγγελία σας τα σύμφωνα λ & ρ. Έπειτα, επαναλάβετε την απαγγελία του αυθεντικού ποιήματος (με τα σύμφωνα λ & ρ) και συγκρίνετε τις δύο εκδοχές!

Η πλημμύρα

Βροχή, όλο κλαις, κι εσύ, μουγγή νοτιά!
Νερό παντού, νικήτρα είν' η πλημμύρα·
στα δόντια ενός ογρού καταποτήρα
τα σπίτια, οι δρόμοι, οι μόλοι, η χώρα, νά!
Πλημμύρα, όλα εδώ κάτου θα τα πιεις·
το στόμα σου κι εμείς το καρτεράμε.
Από τη θάλασσα ήρθαμε, θα πάμε
στη θάλασσα. Είν' ο νόμος της ζωής.
Αγκάλιασε και ρούφηξε κι εμάς,

και κάμε μας, ω μάλιστα, χρυσά ψάρια,
και κάμε τους καημούς μαργαριτάρια,
και κοράλλια τα φύλλα της καρδιάς.
Όσπου να 'ρθεί αποπέρα λυτρωτής
ρηγόπουλο τα μάγια να χαλάσει,

στον ήλιο για να μας ξανανεβάσει
και στη φουρτούνα. Ο κύκλος της ζωής.

Κωστής Παλαμάς, *Οι καημοί της λιμνοθάλασσας*